

Jul i Roskilde

FRA DEN GAMLE KØBMANDSGAARD

AF SOPHIE LINDHARD

(NEDSKREVET FRA 12. MAJ TIL 26. SEPTEMBER 1917)

JEG er undertiden blevet opfordret af en eller anden til at nedskrive, hvad jeg kan huske om Forhold og Oplevelser i min Barndom og Ungdom. Hidtil har jeg ikke efterkommet disse Opfordringer, da jeg synes, der er skrevet saa meget om »gamle Dage« i de senere Aar, ogsaa om gamle Købmandsgaarde. Nu paa mine ældste Dage, da jeg kun kan se at strikke og skrive, vil jeg imidlertid begynde at skrive lidt op for min egen Fornøjelse, da jeg ofte tænker paa de svundne Dage.

Jeg er født 1834 i en Købmandsgaard paa Torvet, der nu er revet ned, men da jeg var 4 Aar, overtog min Fader min Bedstefaders Gaard paa Algade (nuværende Nr. 15). Min Bedstefader, Kbmd. JAKOB KORNERUP, døde 2 Aar efter og min Bedstemoder 1842. Jeg husker deres Skikkelser dunkelt. Han var en lille, trivelig Mand, taus og tilbageholden af Væsen, men skal i sine yngre Dage have været meget livlig i sine Bevægelser, vel især naar han færdedes i sin Forretning. Min Bedstemoder var en ganske statelig Skikkelse med et værdigt Væsen; vi Børn kysede hende paa Haanden. Hun var meget reserveret overfor os, men begge to holdt meget af os. Hun var hjertensgod, men havde et saa heftigt Sind, at hun over ganske ubetydelige Fejl fra sine Omgivers Side fuldstændigt kunde tabe Herredømmet over sig selv, men fortrød det altid bitterligt. — Fra deres Begravelser kan jeg huske enkelte Ting. Min Moder og vi Børn stod i et Gangvindue og saa, at de blev baaret fra Havestuen over Gaarden ud af Porten. »Et Væld af Kranse« kendtes ikke i de Dage. Moder har ganske vist bundet en Krans til sine Forældres Kister, og de af Slægt og Venner, som havde Haver, har vist gjort det samme, men kostbare Kranse fra Gartnerne kendtes ikke. Begravelsesdagen var der hængt Sørgegardiner op for Vinduerne. Det var lange, hvide Shirtings Gardiner, som var trukket tæt sammen, og i Dagligstuen var der stillet et langt Spisebord op med Vin og Kransekager til Følget, som kun bestod af mandlige Deltagere. —

Bedstemoder havde været en køn Kone; Moder fortalte, at hun paa sin Sølvbryllupsdag havde set saa

godt ud i en pensée Silkekjole og hvide Flonelsbaand ved Haanden. Bedstefaderen forærede hende den Dag to Sølvsukkerskaale, hvoraf jeg har den ene og ANNA BANG den anden. Min Cousine LINE GAD lignede hende.

Gaardinterior, Algade Nr. 15. Fotograferet c. 1899.

Institutbestyrerinde Sophie Marie Lindhard, født 22. Juni 1834. † 20. Juni 1921.

Fra min Bedstefaders Begravelse kan jeg huske hans Barndomsven og jævnaldrende, Provst KRUSE fra Højelse. Han bad vor Barnepige om at hjælpe sig Kraven paa med de Ord: »Vil De hjælpe mig lille »Jomfru««. At STINE, som for Resten var en pæn ung Pige her fra Byen, blev tituleret »Jomfru«, fandt jeg mærkeligt. Om min Bedstefader vil jeg tilføje, at han gerne vilde have været Præst, men da hans Fader døde, og

han var den ældste af 10 Brødre, maatte han opgive Studeringerne og hjælpe sin Moder med at styre Bedriften.

Jeg vil prøve at beskrive den gamle Købmandsgaard, hvor min Moder var født, og hvor jeg levede fra mit 4de til mit 29de Aar. Vaaningshuset staar endnu, meget forandret. Det skal stamme fra Frederik III.s Tid, er en 2 Etages Bindingsværk Bygning med en meget gammel Kælder under, med tykke Mure og hvælvet Loft. I min Ungdom var Husets Ydermure sortgraa med en Mængde smaa Vinduesfag med smaa Ruder og smalle Mellemrum, hvorpaa der i de fleste Værelser var anbragt ganske smalle lange Spejle. Langs med Facaden var der plantet en Række Lindetræer, som var klippet flade, saa de dannede en Skærm for Vinduerne i øverste Etage, saa at man om Sommeren ikke kunde se, hvad der foregik paa Gaden.

I Stuen var der foruden Butikken, Bagbutikken, hvor der i et Hjørne stod et lille Chatol, et Skrivebord og et Par Stole, svarende til Nutidens »Kontor«, og et Pakrum bagved denne. Ved Siden af Butikken var der en Gang, som førte fra Gaden til Gaarden, afbrudt paa Midten af en »Mellemdør«, som blev lukket i Mørkningen, saa at enhver, som vilde der igennem, maatte gaa igennem Folkestuen. Fra Gangen kom man ind i »den forreste Stue«, som brugtes til Spisestue; ved Siden af denne laa den lange Dagligstue og inderst »den øverste Stue«, som ikke brugtes til daglig. Fra den sidste og fra Dagligstuen var der Døre ind til mine Bedsteforældres Sovekammer med Vindue til Rosenhavestræde. Fra dette var der Indgang

til »Ammestuen«, et gammelt Værelse med rødmaalede Træpaneler fra Loft til Gulv og højsiddende smaa Vinduesfag. Fra dette var der Udgang til Køkkenet med Vinduer til Gaarden og Bjælkeloft, som var tæt behængt med Kobberkar af alle Størrelser og Former.

I Dørene mellem de sidste Værelser var der en lille Glasrude med en Klap eller et lille Gardin for, saa at Bedstemoder uset kunde kigge ind i Ammestuen og ud i Køkkenet. En saadan Rude var ogsaa anbragt i Døren fra den forreste Stue til Folkestuen, som laa mellem denne og Køkkenet. Folkestuen var vist ogsaa et meget gammelt Rum med rødmalet Træværk baade paa Vægge og Loft. Langs Ud-væggen stod et tungt, langt Bord med Kistebænke paa begge Sider; for Enden af Bordet under de 2 smaa Vinduesfag til Gaarden stod der en mindre Bænk, hvor Avlskarlen havde sin Plads ved Maaltiderne, og naar Folkene efter endt Dagværk om Aftenen samledes om Bordet. Ved den anden Sidevæg stod der en Slagbænk, som om Aftenen blev slaaet ud til Natteleje for 2 Piger, andre 2 sov i »Kælderen« i en Slags Alkove med Adgang fra Folkestuen. Til denne Folkestue havde Bønderne Adgang, naar de kom til Byen. Konerne hængte deres Overtøj op der, og Mænd og Koner spiste deres medbragte

Mad der; Drikkevarer købte de af »Kælderpigene«, som paa denne Maade havde en Bi-Indtægt. I et lille Hængeskab paa Væggen havde hun sine Glas og Flasker. Desuden var der et højt rødmalet Stueuhr, et Bord, hvorved Pigerne sad med deres Haandarbejde om Aftenen, et fast Skab og en stor Kakkellovn. Til Belysning havde Pigerne en stor Kobberstage, Karlene en gammel Malmstage, hver med et Spedelys.

Fra Køkkenet førte »den mørke Trappe« op til Salene, d. v. s. 1. Sal, det var en Række temmelig smaa, lavloftede Værelser. De havde alle Udgang til en lang Korridor med Vinduer til Gaarden. Fra denne Gang var der ogsaa en Dør ind til »Butiksfolkene« Værelse med 2 Dobbeltsenge, men ingen Kakkellovn. Om Aftenen sad de i den forreste Stue med 1 Lys midt paa Bordet.

Ved den ene Ende af den lange Korridor var der et Værelse, som vendte ud til Rosenhavestræde. Der var et mærkeligt, gammelt lille Chatol, hvis maledes Forside saas i Væggen, mens det øvrige af det stod ude paa Gangen og var overtrukket med Lærred. Det sagdes at have tilhørt BOAS LARSEN, efter hvem Bedstefader købte Gaarden. Efter et Sagn, som jeg tror er uægte, lavet senere, skal B. L. om Natten sidde og tælle sine Penge ved dette gamle Chatol. Jeg har i lange Tider baade som Barn og voksen ligget i dette Værelse uden at have set bemeldte Herre, men jeg havde rigtignok heller ikke hørt noget om den Historie.

Boas Larsens Grav findes tæt op til Kirken, mellem Kongeporten og det nordre Taarn, tidligere var der

et Jernstakit foran den med et stort B. L. i Midten, men det er fjernet for længe siden.

»Den lyse Trappe« førte op fra den nederste Gang til 1. Sal, den var meget umagelig og saa stejl, at det ansaas for at være farligt for mindre Børn at færdes paa den. For den anden Ende af den lange Korridor var der et Pulterkammer, »Hørloftet«, en virkelig Sal, jeg antager c. 16—18 Alen i Kvadrat, og hvis Loft blev støttet af en oprejst Bjælke.

Langs den ene Væg stod der et langt Bord bestaaende af Plader paa Bukke, de skrev sig fra Begyndelsen af forrige Aarhundede, da det forlangtes af Borgerne, at de skulde skaffe Spiseborde til de spanske Soldaters Maaltider i Palæets Gaard. Paa en Reol i en Krog stod der en lille Kurv med Skomagerværktøj, som var bleven brugt af Moders ældre Søstre, da de i Dyrtiden havde lært at sy deres egne Sko.

Kom man ud i Gaarden, havde man Porten til Gaden i Hjørnet til højre, derefter Nedgang til Ølkælder, Opgang til Kornlofterne, Nedgang til Mælkekælderen, Opgang ad en høj Stentrappe til Pigernes Kammer, hvor de havde deres Kister, blaa- eller grønmaalede med Blomsterkranse og Ejerindens Forbogstaver. Indenfor dette var »Grynkammeret«, hvor der gemtes en Del Trætøj,

som brugtes ved enkelte Lejligheder f. Eks. i Slagte-tiden. I et andet Rum bag ved Pigernes Kammer stod den store Kiste, hvori de røgede Sager gemtes. Derefter kom Rullestuen med den store Rulle, som maatte trækkes af Karle, naar den skulde bruges. Ved Siden af denne Bryggernes Kammer, derefter Kostaldene, Porten til Baggaarden, som var Tømmerplads, og hvor tillige fandtes Svinehus, Hønsesus, Vognskur, Brændeskur m. m. Til venstre i Forgaarden var Køkken, Vaskehus, Brænde- og Bryggeri og 2 Hestestalde, imellem disse Karlernes Kammer med dobbelte Senge i 2 Etager, der var fyldte med tykke solide Dynere. I den 4. Længde var Havestuen i Midten med Vinduer til Gaard og Have, paa hver Side af denne en Lo med Lader, og over det hele Stænger. Under Havestuen var en Kælder, hvor alle Haveurter opbevarede til Vinterbrug. Vinkælderen var under Forhuset. Ad en Gang ved Siden af Havestuen og en høj Stentrappe kom man ned i Haven, som var c. en Td. Land stor. Midt i Gangen førte en Fløjdør ind til Havestuen. Denne var vel en 10 Alen i Kvadrat, møbleret med en Kanapé, 12 Stole og 2 Borde, som skulde være en Efter-ligning af kinesiske Bambus Møbler. De var malede gule med røde og blaa kinesiske Tegn, Bordpladerne grønne, desuden fandtes der 2 lave Hjørneskabe, ogsaa gule, men paa Dørene var der en stor spraglet Fugl, som skreg (knirkede) naar Døren blev lukket op, hvad der morede smaa Børn. Under Loftet hang en Lysekroner. Hver Sommer blev Klaveret flyttet derned. Paa Væggen over dette hang der et Overflødighedshorn,

Algade Nr. 15. Fotograferet c. 1870.

som bestod af et Staaltraadsstel, gennemtrukt af broncefærvet Uldgarn og med en forgyldt Metalspids. I Hornet var der en Beholder af Blik med Huller i Laaget; i denne anbragtes en stor Buket Blomster. Fra Havestuen førte en Stentrappe paa en 6-7 Trin og med et smedet Jerngelænder ned i Haven. Denne havde Bedstefader ladet anlægge af en Gartner fra København, rimeligvis i Slutningen af det 18. Aarhundrede. I den ene Ende var der en stor Snegle-høj med et lille Plateau paa Toppen, omgivet af en lav Lindehæk. Ved Siden af den dannede en høj Lind og 2 Elmeenille Lund »Skoven« med en broget Skovbund om Foraaret.

Købmand Peter Sommer Lindhard, født 4. Juli 1804 † 5. Marts 1882.

Til Gaarden, hørte omtrent 100 Tdr. Land samt et Urtevænge i Hersegade (Nr. 7), der indtog det Areal, som Tømrermester KRISTIANSEN nu ejer. Arbejdet i Gaarden besørgetes af 3 à 4 Karle, en Røgter, Mesterbrygger og 2 Bryggere, en Maltgører, en Gaardsdreng, en Havemand, desuden i Høsttiden nogle Husmænd og ligeledes om Vinteren et Par Husmænd til Tærskning samt 4 Piger. Lønnen var den Gang langt mindre end nu, en Pige fik i Købmandsgaarden højst 64 Kr. om Aaret; Avlskarlen og 2. Karlen fik efter Nutidens Begreber en overordentlig lille Løn, men de fik saa mange Drikkepenge, at de efter nogle Aars Tjeneste kunde have samlet en lille Formue. HANS LARSEN, vor Avlskarl i mange Aar, købte et Boelssted paa Landet, og PETER OLSEN, 2. Karl og Kusk, kunde fri til en Enke med en Gaard i Sæby og medbringe adskillige Tusinde Rigsdaler. Jeg ved ikke om Kosten nu vilde blive taget for gode Varer, men den Gang ansaas Købmandsgaardene for gode Madsteder. Om Morgenen fik Folkene Øllebrød eller Mælkegrød og en kogt Spegesild, om Formiddagen en tommetyk Rundtenom Rugbrød med Fedt eller Smør og en Snaps, til Middag 2 solide Retter, vist mest Mælkevad, Kaal og Ærter, om Søndagen Suppe med Hvidkaal, Kartofler og store Boller af Bygmel; Eftermiddagen bestod af Klipfisk, Kød eller Flæsk. Hver Mand havde sin Ske af Træ eller Horn og sin Foldekniv, de første blev efter Maaltidet slikkede, tørrede af og lagt i Bordskuffen, den sidste kom i Lommen. Formaden blev anrettet i store Kobber-

eller Lerfade, Kød og Flæsk blev skaaret ud i Portioner og anrettet paa »Langskavler«, lange, smalle Brædter. Til Aften blev Levningerne fra Middagen opvarmede, om Sommeren fik de om Eftermiddagen et Stykke »Midaftensmad«, et Stykke Rugbrød med Smør og Paalæg. Paa Bænken i Folkestuen stod en Ølkande,

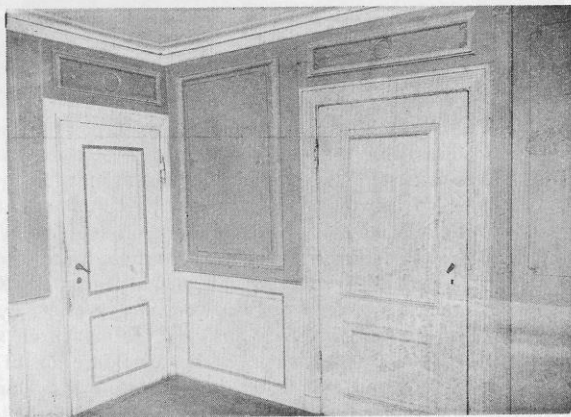

Jacobine Andrea Lindhard født Kornerup, født 23. August 1806 † 23. Maj 1898.

som enhver kunde drikke af, saameget de vilde. Søndag Morgen fik de Smørrebrød med Paalæg, og Jule- og Nytaarsaften gaves der Risengrød og Steg, den sidste anrettet paa Tintallerkener, samt 7 store Æbleskiver til hver med Puddersukker. Helligtrekongers Aften blev der trakteret med Boghvedegrød og Bergfisk. I Høsttiden blev Maden kørt

ud i Marken i store Kobberkedler. I den Tid var den, saa vidt jeg husker, meget mere udsøgt end til daglig. Præcis Kl. 12 gik Kokkepigen ud i Gaardsdøren og raabte: »I ska ing aa ha Mad!«

Til den gamle Gaard hørte en stor Kundekreds fra de nærmeste Landsbyer i henvend et Par Mils Omkreds baade fra Hedeboegnen øst for Roskilde og fra Skovboegnen vest for Byen. Dette mærkedes især paa Markedsdagene, da baade For- og Baggaarden var saa fuld af Vogne, at disse stod pakke i tætte Rækker med Stængerne lagte op i dem for at give Plads.

»Den store Stue«.

Naar Bønderne i hin Tid kom kørende til Byen, var det paa smaa, stive Fjælevogne, malede røde, blaa eller grønne med Blomster-Dekorationer paa Bagsmækken. Agestolene var ikke polstrede

men forsynede med løse Hynder af mørkeblaat Vadmæl, broderede med kulørt Uldgarn. Under Vognen hang Tjærekanen, for at man kunde smøre Hjulene, hvis disse skulde løbe tørre undervejs.

Disse Dage var Festdage for hele Byen. Alle Skoler havde fri, og allerede Dagen før strømmede en Mængde Markedskræmmere til Byen for at rejse deres Telte. Paa Torvet var der 3 Teltgader, og desuden var der Telte og Stader op ad begge Sider af Algade helt op imod Hestetorvet. Paa denne Strækning var Gaden myldrende fuld af Mennesker, hvoraf nogle var kommet forholdsvis langvejs fra paa en Tid, da al Færdsel skete med Vogne. Der var f. Eks. Amagere, som den Gang endnu var klædt i deres Nationaldragter.

Det var en stor Fornøjelse for os Børn at komme paa Marked, hver forsynet med 1 Mark (33 Øre) og med betryggende Ledsagelse, thi det var ikke let for Børn at komme frem imellem Mennesker og Varer, som kunde være opstillede helt ind paa Fortouget, f. Eks. Ler- og Trævarer. Der var naturligvis mange Lirekasser og meget Gøgl og Telte, hvor man kunde se Menneskeædere o. dsl., men der fik jeg ikke Lov til at komme ind. Henad Aften kunde det være mindre behageligt at færdes paa Gaden, da fulde Folk og Slagsmaal ikke var sjældne. Det kunde vel ogsaa hænde, at Striden blev udkæmpet i Gaarden eller Porten, men at Købmanden, hvad jeg har set anført et Sted, skulde gaa ud og skille fulde Folk ad eller invitere en af dem til at sove Rusen ud i sit eget Sovekammer, var fuldstændig utænkeligt. Der var intet Samkvem mellem Kunderne og Købmandens Familie, da dette vilde have været ganske uoverkommeligt. Disse Markeder kaldtes Stadsmarkeder (udt. Stas) og afholdtes i Maj, September (Pæremarked) og Oktober. Samtidig med det sidste (Skovbomarkedet) var der Marked i Skovbovænget, hvor der fra Vogne blev solgt mange forskellige Landprodukter: Kød, Humle, Koste, Markredskaber m. m. Der var ogsaa Spisetelte, hvor jeg tror, at stegte Aal spillede en stor Rolle.

Gadelivet var i min Barn-dom meget forskelligt fra, hvad det nu er. Der var ikke mange gaaende, da man havde en vis Afsky for at vise sig paa Gaden. Naar Moders Søster, Tante ANE fra Ringstedgade, kom op til os, var hun næsten altid gaaet »bagom« : ad Bredgade. I de Tider sad de kvindelige Medlemmer af Familierne om Eftermiddagen med deres Haandarbejder ved Vinduerne og iagttog de forbigaaende, og deres Kritik vilde man helst undgaa. Byen var nemlig saa lille, at alle kendte hverandre og hverandres Forhold.

Ensformigheden blev undertiden afbrudt af forskellige omflakkende Eksistenser. For det første var der Lirekasser, som ofte var udstyrede med Marionet-Dukker, som dansede til Musiken, eller Liremanden havde en lille pyntet og dresseret Abe, som dansede og gjorde Kunster. Jeg har ogsaa set en Akrobat brede et Tæppe ud og paa det gøre sine Kunster; en Gang var det to unge Piger, som dansede paa Stylder, der var bundne fast til deres Knæ, mens en Mandsperson besørgede Musiken. Undertiden kom der en Harpespillerske, men de gik ind i Huset og stillede sig op i Forstuen, hvor de med skingrende Røst foretog deres Sange. Der kunde ogsaa komme et uniformeret Musikkorps med Blåseinstrumenter og stille sig op paa Gaden. Da Hovedlandevejen gaar igennem Roskilde, og da al Forbindelse mellem København og Vestsjælland, Fyn og tildels Jylland og Slesvig skete ad denne, var der til sine Tider en stærk Færdsel af alle mulige Slags Køretøjer lige fra Godsejernes Kareter og Wiernervogne til de tarve-

ligste Fjælvogne. Man saa ogsaa Dagvognene: store 4-sædede saakaldte Holstensvogne med Plads til 3 Personer paa hvert Sæde, Fragtvogne med taarnhøje Læs, af og til den gule Kuglepost, (Brevposten) eller Postvogne, som Folk havde lejet, der ikke vilde tage til Takke med Dagvognen; paa disse var Kusken en rød-klædt Postillon, som blæste i sit Horn, naar han kørte gennem Byen. Naar vi havde Nattgæster, klagede de over, at den megen Vognrummel forstyrrede deres Søvn. Naar Kongen vilde besøge de andre Landsdele, maatte han ogsaa herigennem, og vi saa da det lange Tog af Kareter til de kgl. Personer og deres Følge af Herrer og Damer, Vogne til Tjenerskabet og en lang Række af Bagagevogne. De bedede ved »Prinsen«, hvor der skiftedes Heste. Bønderne fra Omegnen maatte møde med Heste og køre Toget videre de næste 4 Mil, altsaa til Holbæk eller Ringsted, hvor der mødte nye

Forspand og saaledes fremdeles Landet igennem. Hvor de overnattede, ved jeg ikke. Naar private Familier foretog længere Rejser med deres egen Befordring, blev der ogsaa sendt et Forspand i Forvejen. Naar vi f. Eks. skulde til Helsingør, skiftede vi Heste i Frederiksborg. Rejser til og fra Jylland var inden Dampskibenes Tid besværlige og undertiden meget langvarige. Der gik et Postskib mellem Aarhus og Kallundborg (Smakken), men det var almindeligt, at Folk tingede sig ombord hos en af de Skippere, som om

Roskilde Domkirke og Latinskolen (til venstre) 1835.

Sommeren stadig paa deresmaa Fartøjer sejlede frem og tilbage med Produkter fra de forskellige Provinser. Det kunde gaa godt, naar Vejr og Vind passede, men en saadan Fart kunde ogsaa blive højst ubehagelig. Da min Fader som ungt Menneske skulde besøge sine Forældre i Aarhus, hændte det, at Skibet blev tumlet saadan om, at Turen fra København varede i 3 Uger.

En Kongebegravelse var, før Jernbanen København — Roskilde var anlagt, en stor Begivenhed og meget besværlig for Borgerne. Fra Frederik VI's Begravelse kan jeg huske enkelte Ting, men hvad jeg ikke kan huske, har jeg hørt fortælle. Ved Midnat kom Kongens Lig, ledsaget af et stort Følge, til »Roskilde Hvile«, hvor det blev staaende i Rustvognen, indtil Bisættelsen. Følget kørte ind i Byen og blev indkvarteret hos Borgerne. Vi fik 2 Kommandører i Sø-Etaten og en Løjtnant af Garden, alle med Tjener; 2 Minister-Ekvipager med Heste, rimeligvis 4 for hver, og Tjenerskab. Desuden c. 24 Husarer eller Hest-Gardister med deres Heste. Alle disse Mennesker kom midt om Natten og skulde have Natteteje og Mad, saa at hverken Fader eller Moder og vel heller ikke Folkene kom i Seng den Nat. Næste Dag drog den store Procession ned til Kirken. Tidlig om Formiddagen blev Gaden bestrøet med et tykt Lag Grønt. Senere rykkede Husarerne ud og dannede Espalier langs ad Gaden fra Røde Port til Domkirken, og al Færdsel af Vogne blev standset. Toget aabnedes af en Afdeling af Hestgarden; Trom-

peterne paa deres Skimler blæste ustandselig i deres Trompeter, som frembragte de forunderligste, sørgelige Toner, mens alle Klokker ringede. Derefter kom den kgl. Ligvogn, som ved denne Lejlighed var tom, da som bekendt Bønderne bar Kongen til Graven. Over Kisten blev der baaret en Baldakin, og rundt om den saas en stor Skare Bønder. Bagefter kom først Kongens Ridehest, helt dækket af et stort sort Dækken, derefter en Række tomme Kareter tilhørende de kongelige, alle sort betrukne, Hestene ligeledes, og Kuske og Tjenere i sort Livré. Saa vidt jeg ved, overnattede Kongen og Prinserne med deres nærmeste Følge paa Palæet, hvor de ogsaa holdt deres Maaltider, hvortil Maden var sendt ud fra det kongelige Køkken med Kokke og Service. Damerne var ikke med hernede, og Herrerne, som var kørt ned til Palæet, stødte først til Ligtoget inde i Kirken. Processionen sluttede vist nok med en Afdeling af Hestgarden eller Husarnerne. Ved de efterfølgende Bisættelser har de kgl. Herrer og ved Dronning Louises Bisættelse endogsaa Damerne gaaende deltaget i Processionen gennem Gaden. Med Jernbanens Anlæggelse faldt den store Indkvartering bort.

I min tidligste Barndom mindes jeg at have set Folk fra Landet komme kørende med en syg, som skulde tilbringe Sct. Hansnat ved Hellig Kors Kilde, men denne gamle Skik tabte sig vist omtrent paa samme Tid. Om det var de syges Ledsagere eller ogsaa andre, som gjorde sig lystige ved Kilden den Nat, ved jeg ikke, men Lystigheden udartede, saa disse natlige Møder blev forbudt.

Domkirkegaarden var i min Barndom en virkelig Kirkegaard, hvor der endnu foretoges enkelte Begravelser ved Muren ind til Meyerchrone Stiftelse. Den var omgivet af en rød Mur med Port-Aabninger til Kirkestræde, Fondens Bro og Bondetinget. Saa vidt jeg husker, var der hverken Buske eller Blomster men kun de nøgne Grave sat op med Græstørv. Rimeligvis kunde der ikke holdes Hævd over Gravstederne, da Kirkegaarden, ligesom nu, var en almindelig Gennemgang med Gangstier paa Kryds og tværs. Desuden var den Legeplads for Latinskolens Disciple. Den gamle Latinskole laa ved det nordvestlige Hjørne af Kirkegaarden med Gavlene i Nord og Syd og Facaden til Gaden overfor Fiolstræde og Tømrermester Webers Ejendom. Det var en 2-Etages Bygning, sortgraa Mure og almindelige Vinduer med smaa Ruder. Den stammede nok fra Middelalderen, ved Nedbrydningen fandtes der Spor af Buevinduer. Ved den østlige Gavl af den nye Latinskole laa der et meget gammelt, lille Hus med ganske smaa Vinduer med blyindfattede Ruder. Jeg har hørt den Gisning, at det havde været en Kanike-Bolig.

I min Moders Ungdom var det Skik, at Vielser foregik i Hjemmet. Hun selv og hendes yngre Søster blev

viede i Havestuen, de ældre i den øverste Stue. Hendes Brudedragt var af hvidt Moll med en Silke-Underkjole; hun havde Brudekrans men ikke Slør, som ikke brugtes eller ikke var almindeligt. Kun en af Søstrene, MARIE, som blev gift med Pastor HERTZ, havde Kirkebryllup, da hendes Svigerfader, Domprovsten, ønskede det. Da Moders yngste Søster, Tante LINE, skulde have Bryllup, var der Tale om, at Vielsen skulde foregaa i Kirken, men da Bedstemoder var død kun en Maaned før, fandt baade Moder og hendes ældste Søster, at det vilde være højst upassende at holde Kirkebryllup. Tante Line var over 30 Aar, saa det har vel ikke været passende for hende at have en hvid Brudedragt. Jeg kan i alle Tilfælde huske hende i en mørkegrøn Silkekjole med Brudekrans men heller intet Slør. Onkel JØRGEN GAD viede dem i Havestuen. Paa Grund af Sorgen var der kun samlet den nærmeste Familie. Der

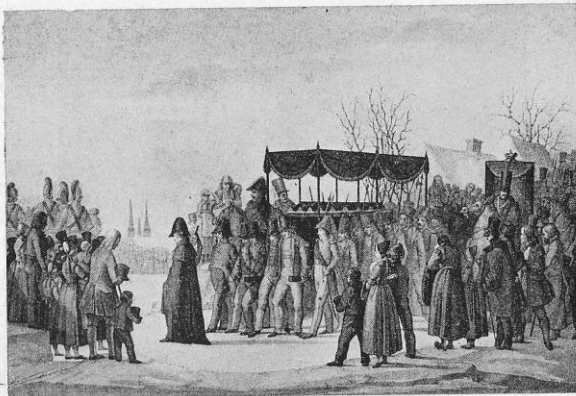
var ingen Bryllups-Middag, men en Bryllups-Soupé med en varm Ret. Bordet var dækket i Dagligstuen, og for sidste Gang var det dækket med Bedsteforældrenes gamle Sølvtoj, de store, ægte Sølv-Armstager og andre Sølvstager og det gamle københavnske Porcellæn, som endnu tilhører et Medlem af Familien.

Vi Børn saa med megen Forventning og Glæde hen til Jule- og Nytaarsaften, ikke paa Grund af Julegaver eller Juletræ,

thi det kendte vi ikke noget til, heller ikke fordi vi satte synderlig Pris paa Risengrød og Ribbens- eller Oxesteg, men Travlheden, som herskede i Huset paa de Dage, og Feststemningen tiltalte os i høj Grad. Ved Midnat stod Kokkepigen op for at faa bagt Æbleskiverne til Folkene, inden Dagens Arbejde begyndte. Senere bagte Husjomfruen Æbleskiverne til Familien.

Ved Middagstid blev der dækket Frokostbord, da Middagsmaaltidet først indtoges ved 6-Tiden. Under dette havde vi Børn en lille Lysstage med et brændende kulørt Voxlys staaende foran vor Dækning. Senere om Aftenen kom der Drengene ind i Folkestuen, som havde Skjorter med paasyede Stjerner af Guld-papir trukket over deres Klæder. De sang gamle Juleviser. De kom 2-3 ad Gangen og fik hver en Kobberskilling, som vi Børn uddelte af en Bunke, vi havde faaet til det Brug. Senere havde vi et Par Gange Juletræ. Det var pyntet med kulørte Voxlys, Papirnet med hjemmebakke Kager og Pebernødder og smaa Pigeon'er hængt op i røde Bændler samt lidt grønne Vindruer. Den nu almindelige Konfekt har vist den Gang været sjælden og dyr; vi saa i det mindste ikke noget til den.

Højtidssdagene, baade Jule-, Paaske- og Pinsedagene, paa de sidste kørte vi gerne sammen i Skoven, var vi altid sammen med Familien fra Ringstedgade, skiftevis det ene eller det andet Sted. Dette var ogsaa i adskillige Aar Tilfældet om Søndagen. Man kom Kl. 5-6 og drak straks The. Saa satte Herrerne og enkelte af

Frederik VI's Bisættelse i Roskilde 17. Januar 1840.

Damerne sig til Spillebordene. Midt paa Aftenen blev der budt Syltetøj om til Damerne. I ethvert vel udstyret Hus fandtes der et Sæt Assietter med tilhørende Glas til dette Brug. Assietterne blev fyldt med forskellige Slags Syltetøj, Glasset med Vand og tilligemed Theskeer stillet paa en Bakke og budt rundt. Efterhaanden som Skeerne var brugt, blev de stukket ned i Glasset. Jeg tror ikke, at nogen den Gang forargedes over den Servering, dertil var den alt for almindelig, nu vilde den maaske blive mindre paaskønnet. Herrerne fik »Brændevinsbrød«, smaa Snitter Brød med Ost eller Oxetunge og en Snaps Rom eller Cognac. Senere kom Gæsterne til et veldækket Aftensbord, men til det var Børnene ikke med. Vi fik skaaret Smørrebrød og Øl samt lidt Dessert tidligere paa Aftenen og blev derefter sendt i Seng eller hjem. I Juletiden kom jeg af og til til Børnebal. Musiken udførtes af Stadsmusiker SØRENSEN med sin Violin og hans Medhjælper BRAMSTEIN med Fløjte eller Klarinet. Beværtningen bestod i The, naar man kom, senere skaaret Smørrebrød og en eller anden Dessert, ofte hjemmebagt Wienertærte (Lagkage). Drikkevarerne bestod af tynd Kirsebær suppe i Glas og undertiden afbrændt Rødvin. Denne Tarvelighed har vist den Gang ogsaa hersket i de højere og højeste Kredse, thi mange Aar senere, da gl. Dronning Louise i sine ældre Dage gjorde Bal for sine Børnebørn, fik de ogsaa Smørrebrød og Kirsebær suppe, hvad jeg ved fra paalidelig Kilde. Hun har vel villet give et Eksempel til Efterfølgelse ved at beværte Børnene paa samme Maade, som jeg antager, hun selv var blevet beværtet i sin Barn-dom.

Fastelavns Mandag bed vi til Bollen, en Leg, som vist er gaaet af Brug. Den Dag red Karlene fra Klosteret gennem Byen; deres Trøjer og Hatte var pyntede med Pigernes Baand. Fra Købmandsgaardene kom der Vogne med Karle, hvoraf en var klædt ud som en gammel Kærling, en anden som Vognmandskusk i rød Trøje og blæsende i et Posthorn. Naar de kom tilbage, morede de sig med at slaa Katten af Tønden og paa anden Maade. En levende Kat brugtes ikke.

Paaske Søndag blev der farvet adskillige Snese Æg, da hvert Medlem af Husstanden skulde have sine Æg, hvor mange husker jeg ikke. I Paaskedagene morede vi os med at »trante« Paaskeæg, altid sammen med Børnene fra Ringstedgade. Til denne Leg fik hvert Barn udleveret 4 farvede Æg; en Tagsten dækket af et tykt Lag Sand blev stillet paa skraa op til en Væg, og Deltagerne lod efter Tur et Æg trille ned ad Sandet ud paa Gulvet. Hvis man ramte et af de andres Æg, prøvede dets Ejer at »hævne Skade« ved at gøre Gengæld, men lykkedes det ikke, maatte han afgive et af sine

Æg. Det kunde være meget spændende. Da min Oldefader, PEDER KORNERUP, i nogen Tid havde været i Købmandslære i Roskilde, var han ked af Opholdet her i Byen og besluttede at løbe hjem. En tidlig Morgen stod han med sin Bylt i Haanden for at rende sin Vej, da han i det samme hørte Klokken klemte til Ildebrand. Der var stukket Ild paa alle 4 Hjørner af Byen, og det faldt ham da ind, at hvis han blev set at løbe bort netop paa det Tidspunkt, kunde han blive mistænkt for at være Brandstifteren, hvorfor han blev, hvor han var. Det opdagedes, at det var Rakkerens Søn, som havde begaaet Forbrydelsen for at hævne sig paa en Enke, som haanligt havde afvist ham, da han bad hende om at give ham noget af hendes afdøde Mands Tøj. Det var hende ganske umuligt at tænke sig, at en saa foragtet Person skulde gaa med hendes ærlige Mands Klæder. Saa vidt jeg husker,

blev han brændt, skønt han var halv Idiot. Rakkerens Hus laa i den nuværende Jernbanegade, omtrent der, hvor Diakonisserne nu bor. Paa Marken lige overfor laa Rakkerkullen, hvor der i min Ungdom blev gravet mange Læs Ben ud. I min Barn-dom levede der endnu en Arbejdsmand, som hed »Rakker-Lorentz«, men da var Slægten gjort ærlig, kun Navnet hæftede endnu ved den.

Kort Tid før min Bedstemoder blev født, altsaa i Foraaret 1771, brændte hendes Faders, Købmand BRUUNS, Gaard i Ringstedgade. Da

hendes Moder vilde flygte ud af det brændende Hus med et Skrin, som indeholdt en Del kostbare Smykker, i Haanden, blev dette revet fra hende, hun fik et Stød for Brystet, saa hun faldt om og nær var bleven brændt inde. Hun gav aldrig siden, siges der, sine Døtre Smykker, fordi hendes nær havde kostet hende Livet.

Sproget har forandret sig en Del i de sidste 50 Aar baade med Hensyn til Udtale og Accent. Efterfølgende Ord var ganske almindelige: Jeg ligger eller laa i Kakkelovnen, jeg hang Kjolen op. Endekonsonanten i kan, skal, vil, til, ved og med blev aldrig udtalt, skulde blev til sku o. s. v. Jeg har hørt følgende Udtale: skaalde kaande, en Redder, men det var nærmest københavnsk, derimod hørte man i Roskilde foran eller forant, Skav, Skiv, køve, løve, gort, en Saviet o. s. v. Man kunde ogsaa høre ner ad Trappen, hvornær kommer han, møjet (meget), det sidste af »fine« Damer. Jeg tror ikke, at dette daarlige Sprog alene var gængs i Roskilde, men jeg antager, at i Fru Gyllemburges og Heibergs Kreds har det ikke været saa galt. Jeg har engang truffet Skuespiller M. Wiehes 2 Søstre, og det var mig paafaldende, at de talte et saa ualmindelig smukt Sprog.

Roskildes første Hornorkester (1870).
Fra venstre: Th. Sørensen, N. Jensen, (Herslev), A. Enig, Güth, Stadsmusikant
S. Chr. Sørensen og L. Olsen.